

Biała_1
Karta wywiadu etnograficznego

| Metryczka miejscowości | | |
|-------------------------------|-------------------------|--|
| Powiat | czarnkowsko-trzcianecki | |
| Gmina | Trzcianka | |
| Miejscowość | Biała | |

| Metryczka wywiadu | | | |
|--------------------------|----------------|-------------------|--|
| Data realizacji | 04.06.2013 r. | Miejsce wykonania | sala szkoły gimnazjalnej dla dziewcząt Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w Białej |
| Czas trwania | 00:47:03 minut | Forma i wielkość | plik AMR, wielkość: 4,30 MB |
| Przeprowadzający | M.J.; K.R. | Komentarz | odtwarzać w VLC Player |

| Metryczka informatorów | | | | |
|-------------------------------|------------|-----------------|---|-----------|
| Kod | Płeć (K/M) | Wiek | Funkcja społeczna | Komentarz |
| 001_TRZ_BIA | K | brak informacji | prowadzi stronę internetową o wsi Biała | |
| | | | | |
| | | | | |

| Informacje etnograficzne | |
|---|---|
| Tematyka | Pozyskane informacje (ew. cytaty) |
| I. Toponomastyka i etnonimy | |
| Nazwy miejscowości (historyczne; zwyczajowe) | <p><i>A kiedyś właśnie Biała jak się nazywała?</i></p> <p>„Bele. Z niemiecka B-e-h-l-l-e. I historia wspomina Nowa Behlle, prawdopodobnie tu chodziło o to, że ta ulica tak jak mówiłam, tu w prawo to jest nowa i jak stawiano te budyneczki nazwano Nową Białą, ale tak krótko w historii wspomniana i nic więcej. Bo kiedyś, jeszcze tutaj mam tłumaczenie koleżanki... Niemiec, który był burmistrzem Białej miał syna, który zachorował i zmarł, zakopał butelkę...”</p> |
| Nazwy lokalne (przysiółków, części wsi, pól, łąk, pojedynczych gospodarstw) | <p><i>Są też nowe zabudowania, tak? Jakoś się nazywają części wsi?</i></p> <p>„Nie, ulicami... Nie ma faktycznie tabliczek, która ulica. Jak istniały takie miejsca publiczne, to wtedy ta nazwa ulicy widniała, a teraz faktycznie tak, poczty nie ma... jedynie przy kościele.”</p> <p><i>A używa się nazw tych ulic, czy miejsc?</i></p> <p>„Miejsc, po wsi każdy wie. Jak biblioteka, to nie Zamkowa, ale wiadomo biblioteka, tam też jest sala wiejska, kościół, plebania, szkoła.”</p> <p><i>Tam przy wjeździe widziałyśmy tabliczkę „kościół”?</i></p> <p>„To był kościół ewangelicki, który rozebrano.” [informatorka wskazuje na materiały umieszczone na stronie internetowej - przyp. bad.]</p> |
| Nazwy topograficzne (cieków wodnych, stawów, wzniesień, obszarów leśnych, toń wodnych, uroczysk) | Brak informacji. |
| Nazwy pojedynczych obiektów przyrody żywej i nieożywionej (pojedynczych drzew i głązów narzutowych) | Brak informacji. |
| Endonimy (nazwy własne grup lokalnych i | <p><i>Bo tu sporo Niemców było?</i></p> <p>„Tak, ale to już młode pokolenie.”</p> |

| | | |
|---|--|---|
| regionalnych) | <p><i>A wśród mieszkańców mówi się jakoś na przyjezdnych, czy na tych autochtonów?</i></p> <p>„Już teraz nie, to były czasy powojenne. To było jeszcze jak rodzice wspominają, tu jeszcze są Ukraińcy, to były między Polakami i Ukrainami takie niesnaski związane z tym, że Polacy, którzy przyszli [żyli] na Wschodzie. Nie ma takiego znaczenia, już jest nowe pokolenie.”</p> <p><i>A jakoś się mówi na mieszkańców innych wsi?</i></p> <p>„Nie, nie słyszałam. Nie.”</p> | |
| Egzonimy (nazwy zewnętrzne grup lokalnych i regionalnych) | Brak informacji. | |
| II. Folklor dawny i inne zjawiska kulturowe | | |
| Podania (opowieści) o wydarzeniach lokalnych | <p><i>A tam jest taki budynek, jakby pałacyk. Z nim też jest związana jakaś historia?</i></p> <p>„To jest zamek. Tam jest taka oficyna zamkowa. Tam była szkoła do 79 r.”</p> <p>„Tutaj jeszcze za czasów niemieckich było lotnisko. Jak jest taka wielka góra na jednej części tam są zostawione resztki. Taka tam tylko podmurówka bunkrów.”</p> <p>„Tu była piekarnia. Teraz ten budynek zniszczony. Niemiecka, taka może nie piekarnia, co cukiernia.”</p> | |
| Tradycyjne obrzędy (także te związane z tradycjami religijnymi) doroczne | | |
| 1 | św. Andrzeja (Andrzejki)/św. Katarzyny (Katarzynki) | Brak informacji. |
| 2 | św. Marcina/11 listopada | Brak informacji. |
| 3 | Adwent | Brak informacji. |
| 4 | św. Mikołaja (Mikołajki) | Brak informacji. |
| 5 | Wigilia | „Ja nie wiem jak jest Wigilia, jakie potrawy ma kto inny, bo tu jest taka różnorodność. Inaczej ten, kto przyjechał zza Noteci to robi, inaczej ci ze Wschodu, a inaczej jeszcze Polacy.” |
| 6 | Pierwsze i Drugie Święto Bożego | Brak informacji. |

| | | |
|----|---|---|
| | Narodzenia | |
| 7 | Sylwester/Nowy Rok | <p><i>A taki jeszcze śmieszny zwyczaj na Sylwestra - kradnie się jeszcze bramę?</i></p> <p>„Kiedyś to było. Pilnowało się, a jak wynieśli bramkę albo bramę, trzeba było szukać. Teraz tak wszyscy mają szczelnie pozamykane te bramy, że chyba nie sposób tego wynieść.”</p> |
| 8 | Trzech Króli | Brak informacji. |
| 9 | Kolędnicy | Brak informacji. |
| 10 | MB Gromnicznej | Brak informacji. |
| 11 | Karnawał, tłusty czwartek, koniec karnawału | Brak informacji. |
| 12 | Topienie Marzanny | Brak informacji. |
| 13 | Środa Popielcowa | Brak informacji. |
| 14 | Śródpoście | Brak informacji. |
| 15 | Niedziela Palmowa | Brak informacji. |
| 16 | Triduum Paschalne | Brak informacji. |
| 17 | Wielkanoc (święcenie koszyczka)/Niedziela Wielkanocna | Brak informacji. |
| 18 | Poniedziałek Wielkanocny | <p><i>A wodę to się jeszcze leje?</i></p> <p>„Leje. Wodą tak, tak.”</p> |
| 19 | Zielone Świątki | <p><i>A jakieś święta związane z rolnictwem tu się odbywają?</i></p> <p>„Zielone Świątki, ale to już takie są znikome ślady. Kiedyś to, pamiętam, było strojenie, pochód. Nie ma nic specjalnego, pewnie tam w kościele.”</p> <p><i>A dużo tu jest rolników?</i></p> <p>„Nie. Jakby tak policzyć rolników, to tak koło 10. Dużo jest emerytów-rolników. My jesteśmy tutaj w takim punkcie: las za daleko, jezioro trochę daleko.”</p> |
| 20 | Boże Ciało | <p><i>Czy przy tych kapliczkach coś się dzieje?</i></p> <p>„Nie. Przy tej jak się na cmentarz jedzie i tej przy przystanku autobusowym, to są takie punkty na Boże Ciało, gdzie się ołtarze robi między innymi przy tych kapliczkach.”</p> |

| | | |
|---|---|---|
| | | <p><i>I to jest zawsze w tym miejscu?</i> „Tak.”</p> <p><i>A kto organizuje ten oltarz, kto robi?</i> „Ksiądz z mieszkańcami, parafianami. No, tam się wymieniają czasami, różnie bywa jak są tam przy budynkach mieszkalnych.”</p> <p><i>A dziewczynki też rzucają kwiatki?</i> „Tak.”</p> <p><i>Pierwszokomunijne?</i> „Tak.”</p> |
| 21 | św. Jana | <p><i>A noc świętojańska jest na przykład?</i> „Jest. Noc świętojańska to głównie w Trzciance.”</p> |
| 22 | MB Zielnej | Brak informacji. |
| 23 | MB Siewnej | Brak informacji. |
| 24 | Dzień Wszystkich Świętych/Dzień Zaduszny | Brak informacji. |
| 25 | Inne tradycyjne wydarzenia doroczne (cykliczne) istotne dla informatora | <p>„Tutaj był kiedyś pochód pierwszomajowy.”</p> <p><i>A jak jest Dzień Dziecka to też coś się organizuje?</i> „Na pewno małe imprezki są w bibliotece dla dzieci, to tam są takie małe imprezki przy szkołach. Szkoła podstawowa dla swoich dzieci, kiedyś było troszkę inaczej, teraz dla swoich. Kiedyś była szkoła katolicka jak się jedzie na Piłę, teraz budynek mieszkalny.”</p> |
| Tradycyjne obrzędy rodzinne i okolicznościowe | | |
| 1 | Narodziny i chrzest | Brak informacji. |
| 2 | Ślub i wesele | <p><i>A jak jest na przykład ślub, to się jeszcze organizuje pulter?</i> „Tak, ale to tak sporadycznie się słyszy. Ja jestem w tym wieku, że nie by tak się interesować. Ale są.”</p> <p><i>A bramy stawiają?</i> „Tak.”</p> <p><i>A to głównie dzieci, czy dorośli?</i> „Dzieci, dorośli sporadycznie. Jakie kto ma poczucie humoru.”</p> |
| 3 | Śmierć i pogrzeb | <p><i>A jak idą kondukty pogrzebowe, to tam trzeba iść przy tej kapliczce św. Jana?</i> „Nie.”</p> <p><i>A się odprawia różaniec w domu jak ktoś zmarł?</i></p> |

| | | |
|---|--|--|
| | | <p>„W domu, to ja już ostatnio nawet nie pamiętam, kiedy zmarłego zostawiano. To jak zostawiano to tak, tak jak teraz w kaplicach, przy cmentarnych na przykład, to były takie różańce w domu. Teraz jak ciało jedzie do kostnicy, to tam różaniec wtedy.”</p> <p><i>A tu jest kostnica?</i></p> <p>„Nie, nie ma. Przyjeżdża do Trzcianki. Albo tam, albo tam jest odprawiana msza i tylko kondukt przyjeżdża do Białej, na cmentarz prosto, albo pożegnanie i trumna przyjeżdża do kościoła, tam jest msza i odprowadzenie, a nawet jest tak, że przywożona jest tutaj i tutaj jest różaniec, różnie to bywa.”</p> <p><i>A chciałam się jeszcze zapytać, czy do trumny jeszcze jest zwyczaj, by wkładać ulubione rzeczy zmarłego?</i></p> <p>„Tak. Nawet to, co ubrane – jak miał okulary, to okulary. Nie tam jakieś większe, tylko takie drobne.”</p> |
| 4 | Inne zjawiska | <p><i>A darcie pierza pani pamięta może?</i></p> <p>„Nie, nie, ja nie pamiętam. Myślę, że może tak, ale kiedy to było.”</p> |
| Zespoły i tradycje folklorystyczne, śpiewacze, muzyczne, w tym: przeglądy i festiwale oraz twórcy słowa | | <p><i>Jakiś zespół ludowy, pieśni i tańca?</i></p> <p>„Nie. U nas takiego zespołu dużego..., nie ludowy, był taki zespół. To nie ludowy, muzyczny. „Bielany” się nazywali, to byli mieszkańcy. Tu w parku na dole była scena zrobiona i tutaj były takie potańcówki letnie.”</p> |
| Tradycje kulinarne, w tym: produkt regionalny i lokalny, potrawy świąteczne, przepisy | | <p><i>A jakieś potrawy tradycyjne, kulinaria?</i></p> <p>„Tu jest taka ludność napływowa, tutaj nie ma takich, każdy swoje.”</p> |
| III. Tradycje rękodzielnicze | | |
| Tradycje wytwórczości rękodzielniczej, sztuki ludowej oraz artystów nieprofesjonalnych | | Brak informacji. |
| IV. Przejawy religijności tradycyjnej | | |
| 1 | Kapliczki i krzyże w miejscowości (okoliczności powstania, rok fundacji, fundatorzy) | <p><i>A prócz tej figurki św. Jana jest jeszcze jakiś krzyż, kapliczki?</i></p> <p>„Jest kapliczka przy przystanku autobusowym przy wjeździe. Tak faktycznie nie widać nazwy, bo nie wiadomo było, czy ona była poświęcona.”</p> <p><i>Długo?</i></p> |

| | | |
|---|---|---|
| | | <p>„Tak, ona jest przed wojną.”</p> <p><i>Tam jest też figurka?</i></p> <p>„Tam jest tylko krzyż. Jak się pyta mieszkańców, to nie wiadomo, komu to było poświęcone. Krzyż tak postawiono i tak stał. Jest jeszcze jedna kapliczka...”</p> <p><i>Czy przy tych kapliczkach coś się dzieje?</i></p> <p>„Nie. Przy tej jak się na cmentarz jedzie i tej przy przystanku autobusowym, to są takie punkty na Boże Ciało, gdzie się ołtarze robi między innymi przy tych kapliczkach.”</p> <p><i>I to jest zawsze w tym miejscu?</i></p> <p>„Tak.”</p> <p><i>A kto organizuje ten ołtarz, kto robi?</i></p> <p>„Ksiądz z mieszkańcami, parafianami. No, tam się wymieniają czasami, różnie bywa jak są tam przy budynkach mieszkalnych.”</p> <p>„Kapliczka księcia” [pokazywanie map i zdjęć – informatorka wskazuje na materiały umieszczone na stronie internetowej – przyp. bad.]</p> |
| 2 | Miejsca cudowne (święte drzewa, gaje, źródelka) | <p>[plebania księdza]</p> <p><i>Od dawna jest w ogóle tam ten kamień?</i></p> <p>„Jak ja pamiętam, to on zawsze był.”</p> <p><i>A przy tym kamieniu jakieś nabożeństwa się odbywają?</i></p> <p>„Nie.”</p> |
| 3 | Święte figury, obrazy, rzeźby | Brak informacji |
| 4 | Miejsca kultu religijnego | <p>[odniesienie do kamienia, ale brak jakichś wydarzeń]</p> <p>„Jakaś Niemka, która mieszkała tu przed wojną, miała album zrobiony ze zdjęciami i udostępniła Muzeum takie stare zdjęcia, to też pierwszy raz widziałam ten kościół ewangelicki z drugiej strony.”</p> <p><i>To był kościół ewangelicki, katolicki też był?</i></p> <p>„Tak, był. W 1108 mówi się o katolickim. Katolicki jest tutaj, gdzie byłyście panie, a ewangelicki to tam przy wjeździe. Prawdopodobnie bardzo ładny kościół.”</p> <p><i>A to rozebrali go, bo był taki zniszczony?</i></p> <p>„Nawet nie był taki zniszczony. No,*- było tak, że ma nie być i koniec.”</p> |

| | | |
|---|----------------------------------|---|
| | | <p><i>A jeszcze jest tam jakiś cmentarz ewangelicki?</i></p> <p>„Tam już nic nie ma. Tam jeszcze były jakieś nagrobki, kiedyś nawet wpadliśmy na pomysł... W latach, kiedy publikowała zdjęcia z 50. któregoś roku, to zdjęcie jeszcze zahaczało o jeszcze jakiś pomnik. To wokół kościoła tych nagrobków musiało być dużo, ale rozebrali, bo to płyty granitowe. Od dziecka mieszkam, to pamiętam tu jeszcze były jakieś szczątki, były te nagrobki. Musieli kraść później kamieniarze.”</p> <p><i>A gdzie tu jest w ogóle cmentarz?</i></p> <p>„A cmentarz... Jak jechałyście, jakbyście jechały stąd, wzdłuż parku i później w lewo, i tak kawałek asfaltu, będzie rozwidlenie i w lewo, na środku jest św. Jana i takie rozwidlenie, asfalt i w prawo, i tam się dojeżdża, w kierunku na Radolin, w prawo, przed taką figurką rozwidlenie drugie, pod górkę podjeżdżacie. Kawałek podjechać i jest cmentarz wiejski.”</p> |
| 5 | Lokalne tradycje pielgrzymowania | <p><i>Jakieś pielgrzymki też się organizuje?</i></p> <p>„To był obraz Matki Boskiej, przyjechał. Szło się, jechał obraz z Radolina. Przyjechał do Białej dwa lata temu. Przyjechał, szło się pieszo do kościoła.”</p> <p><i>A na pielgrzymki ludzie chodzą?</i></p> <p>„Chodzą tam z Krzyża, a jak pielgrzymka do Częstochowy, to do Trzcianki się przyklejają...”</p> <p><i>A tutaj przyjeżdżają pielgrzymki?</i></p> <p>„Przyjeżdżają tutaj, bo nasz ksiądz ma takie możliwości. Odprawia raz w miesiącu takie msze uzdrawiające i dużo ludzi wtedy przyjeżdża autobusami. Może ta wiara skutkuje, bo mam tu panią, która miała nowotwór i powiedziała, że pomogło. Widzi się, że nawet takie pojedyncze osoby mają sesje u księdza. Coś w tym może jest. Zawsze tak jest, że miejscowi są sceptyczni.”</p> |
| 6 | Lokalne odpusty | <p><i>A jeszcze jakieś odpusty są? Kościół jest pod wezwaniem Wszystkich Świętych?</i></p> <p>„W tych sprawach, to tak trochę tego...”</p> |
| V. Lokalne uroczystości i obchody świeckie | | |
| 1 | Dożynki | <p>„U nas w Białej dożynek się nie organizuje. Kiedyś pamiętam, że tam jeszcze były. Duży wkład w sumie w rozwój taki kulturalny mają szkoły. Sporo one same organizują. Jak swego</p> |

| | | |
|---|-----------------|---|
| | | <p>czasu dużo dzieci było w szkołach, to ten cały park, co tu jest to było obrabiane przez tę młodzież.”</p> <p><i>A jak są dożynki, to są w Trzciance?</i></p> <p>„Tak.”</p> <p><i>A stąd robią wieńce?</i></p> <p>„Znaczą robili, ale ostatnio chyba nie. Kiedyś jeszcze jak szkoła była, to szkoła wystawiała wieniec. To była szkoła rolnicza, oni wystawiali. A w wiejskiej, to jak są chętni to zrobią... Kiedyś pochód dożynkowy był, właśnie tą ulicą główną między 1–2 lipca.”</p> |
| 2 | Dni gminy/wsi | <p><i>A jeszcze poza tymi festynami jakieś dni wsi?</i></p> <p>„Nie.”</p> <p><i>A dni gminy w Trzciance się organizuje?</i></p> <p>„Nie.”</p> <p><i>A tak pod Trzcianką, czy oddzielnie Biała żyje?</i></p> <p>„Od kilku lat wsie dopominają się, że dożynki powinny być na wsi, a nie w Trzciance, w mieście. Kiedyś było tak, były.”</p> |
| 3 | Lokalne festyny | <p><i>A są tu jakieś festyny?</i></p> <p>„Tu nie. Kiedyś młodzież w szkole pilnowała tu wszystkiego, czyściła, ale teraz nie. Pilnuje tych stawów i nic więcej.”</p> <p><i>A gdzieś indziej coś się odbywa?</i></p> <p>„Ten festyn, to właśnie ci młodzi sportowcy próbują. Dwa lata temu, takie zwykłe zabawy. Pożarnicze były w zeszłym roku, tu mamy OSP. To było tam pod górą, przez tę młodzież organizowane właśnie. Tam jest taki ładny teren, ładny duży teren, tam jest boisko.”</p> <p><i>To teraz już nie ma harcerzy?</i></p> <p>„Nie ma. Powstaje drużyna tutaj w ośrodku, ale to nasz wychowanek. My nie jesteśmy..., nie możemy wszystko. O straż, to mamy chłopaków drużynę fajną.”</p> <p><i>Też coś strażacy organizują?</i></p> <p>„Oni w ogóle organizują, ale to takie wewnętrzne. Jakieś obchody święta swojego, to tak.”</p> <p><i>Na tej świetlicy też coś się dzieje?</i></p> <p>„To znaczy tak. Tak, tutaj powiem mamy: szkoła podstawowa, to jest właśnie ta biblioteka, sala wiejska, kościół.”</p> |

| | | |
|---|---|--|
| 4 | Inne (np. organizowane przez szkoły, KGW, Domy Ludowe, Ośrodki Kultury) | <p>„Biblioteka i sala wiejska to są w tej chwili jedyne punkty kultury w Białej. Kiedyś była część wydzielona w bibliotece i tam był klub dla młodzieży. To jest filia biblioteki w Trzciance. Dzieci, no młodzież nie, ale dzieci próbują tutaj, coś organizują. Książki dużo jest, ale nie za bardzo. Nasi sportowcy w Białej, oni próbują tam jakiś piknik robić, dziś próbują tam robić jakieś zabawy.”</p> <p><i>To jest jakieś zrzeszenie, ze szkoły?</i></p> <p>„Nie, nie, to takie wiejskie chłopaki się organizują i próbują cokolwiek robić. Chłopaki grają i próbują rozerwać tak troszeczkę tę młodzież. A tak nie ma innego miejsca, tylko sala wiejska, gdzie młodzież mogłaby się gromadzić.”</p> <p>„Było kiedyś przedszkole. Kiedyś za czasów niemieckich tam był urząd celny i tam było między innymi przedszkole.”</p> <p>„Jak działało koło gospodyń wiejskich, zorganizowały taki bal. To był 80 rok, to był bal maskowy. Wtedy było bardzo pręźnie, organizowały sobie jakieś kursy.”</p> <p><i>Poza szkołą tu nie ma żadnych stowarzyszeń?</i></p> <p>„Nie.”</p> <p><i>A z innymi wsiami Biała współpracuje?</i></p> <p>„Nie. No jak były zawody sportowe, to przyjeżdżali faktycznie.”</p> <p>[pokazywanie zdjęć; informacje na temat możliwych innych informatorów; informatorka wskazuje na materiały umieszczone na stronie internetowej - przyp. bad.]</p> |
|---|---|--|